

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ФІЛОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ
ВИКЛАДАННЯ
ГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН**

**Збірник
наукових праць**

2015

ББК 81.2
А - 43
УДК: 81. 243

Актуальні проблеми філології та методики викладання гуманітарних дисциплін: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. — Рівне: РДГУ, 2015. — 120 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем викладання іноземної мови, філології, теоретико-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, працівників навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Безкорвайна Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Заступник головного редактора:

Мороз Людмила Володимирівна – кандидат філологічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Гронь Лариса Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет);

Демчук Олег Володимирович – доктор філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Карпенчук Світлана Петрівна – доктор філологічних наук, професор, (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Михальчук Наталія Олександрівна – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ніколайчук Галина Іванівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Постоловський Руслан Михайлович – кандидат історичних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук, ректор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Романюк Світлана Констянтинівна – кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет);

Сербіна Тетяна Георгіївна – кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет);

Шугасва Людмила Михайлівна – доктор філософських наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 15 від 26.11.2015 р.).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 09 — 03.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2015

часу існування людства, він не зникає повністю і не позбувається набутих компонентів.

На даному етапі наукового розвитку термін «концепт» застосовується доволі широко як у філософії, так і в лінгвістичних і загальнофілологічних науках. «Концепт» як термін зафіксувався в понятійному апараті когнітивістики, семантики, психолінгвістики, прагматики і т.д. Звісно, на утвердження терміну в науці вплинуло його певне доволіне вживання в різних терміносистемах. Не дарма, лінгвокультуролог С. А. Воркачев в одній зі своїх програмних робіт засвідчує «концепт» як «парасольковий термін» [2, с. 45].

ЛІТЕРАТУРА

1. Аскольдов С. А. Концепт и слово / С. А. Аскольдов // Русская словесность. От теории словесности к структуре текста: антология / под общ. ред. В. П. Нерознака. – Москва: Academia, 1997. – С. 267 – 279.
2. Воркачев С. Г. Счастье как лингвокультурный концепт / С. Г. Воркачев. – М.: Гнозис, 2004. – 236 с.
3. Карасик В. И. О категориях лингвокультурологии / В. И. Карасик. // Языковая личность: проблемы коммуникативной деятельности. – Волгоград: Перемена, 2001. – С. 3 – 16.
4. Колесов В. В. Жизнь происходит от слова / В. В. Колесов. – Санкт-Петербург: Златоуст, 1999. – 368 с.
5. Красавский Н. А. Эмоциональные концепты в немецкой и русской лингвокультурах / Н. А. Красавский. – Волгоград: Перемена, 2001. – С. 40-59.
6. Лексикологія німецької мови : [посібник] / В. В. Левицький ; [наук. ред. Кантемір С. О. ; ред. Мазур С. І.]. – Вінниця : Нова Книга, 2014. – 390 с.
7. Лихачев Д. С. Концептосфера русского языка / Д. С. Лихачев // Известия РАН. Серия литературы и языка. – 1993, № 1. – С. 3 – 9.
8. Ляпин С. Х. Концептология: к становлению подхода / С. Х. Ляпин // Концепты. – Архангельск. – 1997. – №1. – С. 11 – 35.
9. Попова З. Д. Понятие «концепт» в лингвистических исследованиях / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – Воронеж: ВГУ, 1999. – 35 с.
10. Слышкин Г. Г. Лингвокультурный концепт как системное образование / Г. Г. Слышкин. // Лингвистика и межкультурная коммуникация. – Воронеж: Вестник ВГУ. – 2004. – №1. – С. 29–34.
11. Степанов Ю. С. Константы: словарь русской культуры. Опыт исследования / Ю. С. Степанов. – Москва: Школа «Языки русской культуры», 1997. – 824 с.
12. Earl D. Concepts [Електронний ресурс] / Dennis Earl // Internet Encyclopedia of Philosophy – Режим доступу до ресурсу: <http://www.iep.utm.edu/conc-cl/>.
13. Earl D. The Classical Theory of Concepts [Електронний ресурс] / Dennis Earl // Internet Encyclopedia of Philosophy – Режим доступу до ресурсу: <http://www.iep.utm.edu/conc-cl/>.

Резюме. В данной статье рассмотрено экспликацию теории концептов в научном развитии. Исследовано теорию концепта в ее диахроническом аспекте.

Ключевые слова: концепт, «классическая теория концептов», когнитивистика, дефиниция, научное развитие.

The summary. The article deals with the explication of the concept theory in the scientific development. The theory of the concepts in its diachronic aspect has been studied.

Key words: concept, «the classical theory of concepts», cognitive science, definition, scientific development.

Одержано редакцією 4.11.2015 р.

УДК: 811.111

О. Є. ВЕРЬОВКІНА, В. Є. ГОНТАР

ЗІСТАВНИЙ АНАЛІЗ ІРОНІЧНИХ ВИСЛОВЛЮВАНЬ АНГЛОМОВНОГО ТА УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІТИЧНИХ ДИСКУРСІВ

Резюме. У статті розглядається функціонування іронічних мовленнєвих актів в англomовному та українському політичних дискурсах, проведено їх зіставний аналіз, охарактеризовано особливості сучасних англomовного та українського політичних дискурсів.

Ключові слова: іронія, політичний дискурс, іронічний мовленнєвий акт.

Політика – це сфера людської діяльності, яка постійно піддається критиці, відтак іронія як засіб досягнення поставленої мети стає найбільш доречною інформаційною зброєю, адже сприяє подачі істинної думки щодо політичних реалій замасковано під зовнішньою благопристойною формою. Іронія, наповнюючи дії комунікантів прагненням до конкуренції та співробітництва, використовується як засіб вирішення тих комунікативних завдань, які не можуть бути ефективно розв'язані з використанням «прямого» зв'язку.

Будь-який дискурс, у тому числі і політичний, за своєю природою має вплив на адресата, бере до уваги його систему поглядів як потенційного інтерпретатора з метою модифікування намірів, думок та мотивування дій аудиторії. Створивши в адресата відчуття добровільного прийняття чужої думки, зацікавленості, актуальності, істинності й задоволення, адресант може домогтися успіху у впливі. Залучення іронії у

політичний дискурс є одним із дієвих методів завоювання довіри електорату, втримання його симпатій, усунення опонентів.

Дослідивши праці вітчизняних та зарубіжних лінгвістів, таких, як Н.Д.Арутюнова, В.В.Богданов, Ю.Б.Борев, Т.А.Дейк, Б.О.Дземидок, О.Н.Лук, М.Мінський, В.Я.Пропп, В.П.Шестаков, які ґрунтовно вивчали поняття іронії як засобу комічного, нами не виявлено таких, в яких би застосовувався системний підхід до вивчення прагматичних особливостей іронії в політичному дискурсі. **Актуальність** роботи визначається необхідністю аналізу гумору та іронії в політичному дискурсі, інтеграційного осмислення комічного модусу комунікації та його впливу на аудиторію. Більше того, вивчення складних мовленнєвих актів, до яких відносимо іронічний мовленнєвий акт, є одним із напрямів у подальшій розробці теорії прагматичного синтаксису.

Метою роботи є проведення прагматичного дослідження іронічних висловлювань англомовного та українськомовного політичних дискурсів в аспекті їх актомовленнєвих властивостей.

Реалізація даної мети обумовила необхідність вирішення таких **завдань**:

- 1) провести теоретичний аналіз досліджень іронії та типології мовленнєвих актів;
- 2) визначити прагматичні функції іронічних висловлювань на базі політичного дискурсу;
- 3) виконати зіставний аналіз даних іронічних висловлювань.

Матеріалом дослідження стали 183 приклади із інституціонального та мас-медійного видів політичного дискурсу. У якості прикладів було дібрано висловлювання політичних діячів США, Великої Британії та України під час публічних виступів, дебатів та інтерв'ю, а також коментарі журналістів та політичних критиків із періодики, записів телепередач та Інтернет-публікацій, що включають іронічні висловлювання та їх безпосереднє контекстуальне оточення.

Як свідчать результати численних досліджень, іронія є складним феноменом, який є водночас і категорією мови, і категорією мислення. Даний факт обумовлює існування різноманітних тлумачень іронії в лінгвістиці та філософії, оскільки її інтерпретація охоплює її визначення як фігури мовлення, так і її розуміння як позиції автора, як категорії комічного, що реалізує особливий світогляд, що відрізняється від гумору та сатири, сарказму чи пародії невідповідністю між планом увиразнення та планом змісту. Обґрунтованість такого неоднозначного розуміння іронії підтверджується і нашими спостереженнями в межах дослідження особливостей функціонування іронії в англомовному та українському політичних дискурсах. В цьому сенсі іронія постає як політичний та соціально значущий феномен, який часто використовується авторами задля дифамації політичного опонента.

Оскільки предметом дослідження є мовленнєві акти іронічного твердження, зобов'язання, спонукання, вираження почуттів та установок, а також іронічного акту запитання та іронічного декларативного мовленнєвого акту, вважаємо за доцільне проаналізувати типологію мовленнєвих актів.

Більшість науковців визначає мовленнєвий акт як мінімальну одиницю мовленнєвої діяльності, що виокремлено у теорії мовленнєвих актів – вченні, що є важливою складовою частиною лінгвістичної прагматики [1, 256]. Основною ознакою ілокутивного мовленнєвого акту є його мета. При цьому йдеться не про будь-яку мету, заради досягнення якої здійснюється мовленнєва дія, а лише про ту, яка, відповідно до задуму мовця, має бути розпізнана адресатом.

Ілокутивні акти відрізняються між собою не лише за своєю метою, але й за низкою інших ознак. Найбільш відому універсальну класифікацію ілокутивних мовленнєвих актів здійснено американським логіком і філософом Дж. Серлем. На його думку, основу даної класифікації складає група ознак, які сам автор називає «напрямами відмінностей між ілокутивними актами» [5]. Найбільш суттєвими з них є:

- мета (наприклад, для повідомлення – відобразити стан справ у світі, для наказу – спонукати адресата до дії, для обіцянки – прийняти на себе зобов'язання, для привітання – висловити певну емоцію мовця тощо);
- напрямок відповідності між висловлюванням і дійсністю (наприклад, у разі повідомлення висловлювання приводиться у відповідність до дійсності, а в разі наказу, навпаки, дійсність повинна бути приведена у відповідність до висловлювання);
- внутрішній стан мовця (наприклад, при обіцянці – наявність у нього відповідного наміру, при проханні – бажання, при подяці – почуття подяки);
- особливості пропозиційного змісту мовленнєвого акту (наприклад, при передбаченні зміст пропозиції стосується майбутнього часу, а при донесенні – теперішнього або минулого; суб'єктом пропозиції обіцянки є мовець, а проханя – слухач);
- зв'язок мовленнєвого акту з позамовними законами або інститутами.

З урахуванням даних параметрів усі ілокутивні акти Дж. Серль [5] розмежував на п'ять основних класів:

- репрезентативи (асертиви), орієнтовані від дійсності до висловлювання, мають на меті відображення стану справ у світі, передбачають наявність у мовця відповідної думки; їх пропозиційний зміст нічим не обмежений;
- директиви, орієнтовані від висловлювання до дійсності, мають на меті спонукати адресата виконувати / не виконувати певну дію, передбачають наявність у мовця відповідного бажання, а їх пропозиційний зміст завжди полягає у тому, що адресат здійснить / не здійснить певну дію в майбутньому. До

цього класу належать прохання, заборони, поради, інструкції, заклики та інші види спонукальних мовленнєвих актів;

- комісиви, орієнтовані, як і директиви, від висловлювання до дійсності, використовуються мовцем з метою зобов'язання себе виконувати / не виконувати певну дію, передбачають наявність у нього відповідного наміру, і їх пропозиція завжди має своїм суб'єктом саме мовця. Приклади комісивів: обіцянка, клятва, гарантування;

- експресиви мають своєю метою вираження певного психологічного стану мовця (почуття вдячності, жалю, радості тощо) в якості реакції на стан справ, який визначається в рамках пропозиції. Напрямок відповідності між висловлюванням і дійсністю не є істотним, оскільки стан справ, що служить приводом для експресива (те, з чим ми вітаємо, за що дякуємо або перепрошуємо тощо), становить не основний зміст, а передумову такого мовленнєвого акту – його пресупозицію;

- п'ятий ілокутивний клас – декларативи – відрізняється від інших чотирьох за параметром зв'язку із позамовними інститутами і, як наслідок, специфікою відповідності між висловлюванням і дійсністю: оголошуючи (декларуючи) певний стан справ існуючим, мовленнєвий акт декларації тим самим і робить його існуючим у реальному світі.

Подана класифікація, як і більшість інших класифікацій мовленнєвих явищ, не забезпечує розбиття множини на абсолютно окремі класи. Існують мовленнєві акти, що володіють ознаками, водночас характерними для різних ілокутивних класів, такі утворюють так звані «змішані» типи. Однак, в нашому дослідженні ми використовуємо типологію Дж. Серля.

Іронічні висловлювання можуть бути розглянуті як частина реалізованої комунікантами процедури іронічної гри, в якій мають брати свідому участь як автор висловлювання, так і його адресат. Автор іронічного висловлювання у всіх випадках порушує прагматичні правила, а використання тих чи інших паралінгвістичних або просодичних маркерів можна вважати факультативним. Порушення прагматичних правил – єдиний обов'язковий маркер іронії, тому виявлення цього порушення необхідне для того, аби іронічна гра досягла результату – сприйняття адресатом інформації про іронічне ставлення мовця до об'єкта іронії [2, 329]. Той факт, що комуніканти володіють особливою системою знань про іронічний тип спілкування та різноманітні існуючі маркери іронії, підтверджує статус загальноприйнятої процедури іронічної гри, яка починається з породження висловлювання і завершується сприйняттям його іронічного змісту.

Слід зазначити, що прагматичність політичних висловлювань визначається тим, що іронічний акт часто виступає актом оцінювання. Критикуючи те, що розглядається як недосконале, іронічний мовець активно впливає на реципієнтів, на спосіб їх мислення та лінію поведінки. Крім реалізації функції оптимізації міжособистісних відносин, яка полягає у дотриманні комунікантами принципу ввічливості, слід навести низку більш особистісних функцій, які також несуть певне прагматичне навантаження.

Однією з них є функція зміцнення позиції мовця за рахунок спростування позиції адресата, яку називають ексклюзивною, або функцією спростування [3, 55]. Адже іронія – надзвичайно ефективний засіб, яким комуніканти можуть послуговуватися для доказу правильності обраної ними позиції. Вираження іронічного ставлення може розглядатися як процес винесення іронічної оцінки. На відміну від прямої оцінки, непряма вимагає більш активних дій адресата.

Роль іронії у визначенні прагматичного впливу на адресата особливо вагома тому, що вона змушує адресата звертатися до широкого контексту і залучатися до процесу оцінювання своїх дій на його фоні. В цьому процесі беруть участь як розум, так і емоції. Іронічна оцінка є свого роду синтезом емоційної та раціональної оцінок. Таким чином, іронія призводить до прихованого нав'язування іронічної оцінки, спонукаючи адресата не просто прийняти, а й самостійно віднайти мотив для діяльності з приводу усунення недоліків, що стали предметом іронічної критики. Застосування іронії особливо доцільно в тих випадках, коли співрозмовники є рівними за своїм соціальним статусом. Переживаючи іронічне осмислення, іронічний адресат творчо бере участь у процесі оцінювання, стає причетним до його результату.

Ще однією особливістю іронії є те, що, вражаючи опонента, вона залишається невразливою для удару у відповідь. Звернення до іронії дозволяє мовцеві уникати висловлення неінформативних, очевидних суджень. Представлені іронічно, судження мають додатковий зміст і не видаються тривіальними. Крім цього, за допомогою іронії мовець може уникнути зайвої категоричності та визначеної оцінки, так як це в певній ситуації може спричинити конфлікт. Іронія ж дозволяє уникнути його. Така дія іронії визначається як функція врегулювання розбіжностей [4, 104].

Іронія може бути використана і в якості особливого коду, до якого комуніканти вдаються з метою координації своїх дій у такій ситуації, коли вони побоюються або просто не хочуть висловлювати свої думки прямо. Ще однією функцією іронії є те, що вона сприяє інтимізації відносин між комунікантами, встановленню і зміцненню дружніх зв'язків між ними. Запрошення до «іронічної гри» може розглядатися як свого роду інтелектуальний та ціннісний тест, в основі якого лежить впевненість мовця у здатності адресата гідно розв'язати його. Приймаючи це запрошення, адресат відповідає довірою на довіру. Взаєморозуміння, досягнуте таким шляхом, сприймається комунікантами як щось зрозуміле. Іронія також може бути засобом, що використовується мовцем для саморегуляції [4, 86]. Іронізуючи, він звільняється від почуття незадоволеності, реалізуючи свій критичний намір. Здійснення однієї з названих функцій не лише не суперечить одночасній реалізації інших функцій, але й визначає їх. Так, спростування позиції опонента в суперечці може

супроводжуватися зміцненням зв'язку зі слухачем і сприяти меті врегулювання розбіжностей.

У результаті дослідження було виявлено, що як в англійській, так і в українській мовах присутні іронічні мовленнєві акти різних видів. Загальна кількість досліджених ілюктивних актів становить 183 одиниці, з яких 150 мовленнєвих актів є англомовними, 33 – україномовними.

Причина переваги у кількості англомовних іронічних мовленнєвих актів у порівнянні з кількістю україномовних одиниць полягає у тому, що для представників українського суспільства характерним є часте використання сатири та сарказму, уїдлих, дошкульних, викривальних насмішок чи глузування. Натомість, іронічних висловлювань у їх «чистому» вигляді досить небагато. Враховуючи те, що мовленнєві акти (особливо у політичному дискурсі) певною мірою відображають світогляд та свідомість мовця, досліджуючи феномен іронії у висловлюваннях, можна дійти висновку про загальну суспільну спрямованість думки, громадський настрій та погляди соціуму. Військовий та кризовий стан українського суспільства неминуче виражається у мовленні як засоби обміну думками, ідеями, враженнями. Відтак, цілком логічно обумовленим є факт наявності саме саркастичного виду комічного у висловлюваннях українців, так як, фактично, неконтрольована ситуація у державі спонукає до жорсткої критики представників влади, нагнітання емоцій обурення, незадоволення, відчаю. Функція іронії виявляється недостатньою для втілення бажаного задуму висловлювання, який передбачає передачу явного, неприхованого змісту.

Дещо інакші суспільні настрої панують в англомовних державах, зокрема в Англії та США, висловлювання представників яких подано у даному дослідженні, відтак відрізняються і способи вираження комунікативних намірів мовців. Критика державного ладу, проблем та взагалі узагальнений напрям думки у цих державах має істотно делікатніший, більш поблажливий спосіб вираження. Так, іронія стає оптимальним засобом для передачі істинного змісту висловлювання, прихованого під зовнішньою благопристойною формою.

Щодо прагматичних аспектів досліджених висловлювань слід зазначити, що в англомовному політичному дискурсі спостерігається чітка тенденція до жорсткої конкуренції між представниками влади. Ситуацію обігрують політичні критики, дещо завуальовано виявляючи очевидні промахи та недоліки впливових постатей, особливо президентів та їх опонентів під час передвиборчих кампаній. Даній меті найбільше слугують асертиви (79 одиниць або 43,2% від загальної кількості досліджених одиниць), що являють собою провокаційні твердження з метою знешкодження політичного ворога та піднесення себе таким чином.

“Over the weekend the co-chair of Sony Entertainment broke her silence about the recent hacking scandal to apologize for some offensive emails she sent about President Obama. In response, Obama said, ‘Don’t worry. I secretly read those emails months ago.’” [9].

В україномовному політичному дискурсі асертиви теж складають переважну більшість у порівнянні з іншими видами іронічних мовленнєвих актів (18 одиниць або 9,8%). Проте, на відміну від англомовних висловлювань, метою є не розпалювання конкуренції між політиками, а, в більшості випадків, правдива констатація невтішних фактів. Іноді вони звучать настільки прозоро та у такій майстерній формі, що подібна їх подача сама по собі викликає дещо комічний ефект. Викриваючи неготовність державних службовців до впровадження необхідних заходів, неналагодженість системи державної політики у питаннях економіки, національної безпеки, функціонування уряду, зовнішнього впливу держави асертиви виявляються інформаційною зброєю.

«Можна подумати, що сам Чечетов вважає себе чистокровним арійцем. Але його антропологічні параметри свідчать про належність до суті якогось доісторичного типу – швидше пітекантропа, яке від мавпи відійшло, а в нормальну людину ще не перетворилося» [6].

Потреба у вираженні емоцій стосовно дійсності знаходить свій вияв в експресивах. В обох досліджуваних дискурсах їх помітно менше, ніж асертивів (англомовний дискурс – 29 одиниць або 15,8% та україномовний – 5 або 2,7%), проте саме експресиви – дієвий спосіб дати власну оцінку явищам, висловити невизнання, продемонструвати удавану радість чи захоплення, щоб більш яскраво передати справжній зміст висловлювання. Для англомовного дискурсу характерне використання слів подяки та похвали, коли на увазі мається прямо протилежний намір.

“That’s the good thing about being president, I can do whatever I want” [10].

Україномовні експресиви, в основному, обмежуються подачею оцінки факту, особи чи явища.

«Таке враження, що вони (урядовці) дійсно вірять у кінець світу і взагалі не збираються працювати в наступному році» [6].

В обох дискурсах майже тотожне положення займають директиви та комісиви. Висловлювання першого виду зобов'язують адресата до дій, особливо в україномовних прикладах (6 одиниць або 3,3%), причому акти наказу та спонуки звучать досить категорично, навіть погрозливо.

«Хотілося б передати йому, що, приймаючи рішення, які вбивають життя людей і країни, він повинен пам'ятати, що коли Муму впливла і вижила, вона стала собакою Баскервілів» [6].

У той же час англомовні акти виражають більш ввічливе, стримане прохання (12 одиниць або 6,6%).

“Forgive your enemies, but never forget their names” [10].

Комісиви вживаються з метою висміяти готовність політиків до дій лише на словах. Голосні обіцянки та привабливі пропозиції виявляються лише методом залучення на свій бік більшої кількості прихильників серед народу. У цьому сенсі дані дискурси дещо ототожнюються (11 англомовних актів або 6 % та 4 україномовні або 2,2%).

"Thomas Jefferson once said, 'We should never judge a president by his age, only by his works.' And ever since he told me that, I stopped worrying" [11].

«Я знаю, що у цій країні проблемою номер один є корупція, і починається вона з голови. Я хабарів брати не буду, я красти не буду, я того вимагаю від уряду. Я хочу, друзі, сказати, що уряд не просто не буде красти, уряд не буде брати хабарів» [7].

В україномовному дискурсі практично не виявлено іронічних декларативів та квеситивів, натомість в англословному досліджено 7 актів першого виду (3,8%) та 12 актів другого (6,6%).

"This morning President Obama met with Britain's Prince William in the Oval Office. It was a meeting between a symbolic ruler with no real power and the future king of England" [8].

Запитання без мети отримання відповіді дозволяють висловити роздратування та повне незрозуміння дій політиків, для чого використовуються квеситиви.

"How can a president not be an actor?" [10].

Натомість декларативи вживаються для передачі мовцем продажності, самовпевненості та підступності у сфері влади, викривають всюдозволеність та необмеженість повноважень політичних діячів.

Кількісне та відсоткове співвідношення видів мовленнєвих актів, що реалізують іронію, подано у зведеній таблиці.

Таблиця 1

Зведені результати реалізації іронії в ілюкутивних мовленнєвих актах

Назва ілюкутивного мовленнєвого акту	Кількість іронічних висловлювань:		Відсоткове співвідношення	
	англословні	україномовні	англословні	україномовні
Асертив	79	18	43,2%	9,8%
Комісив	11	4	6%	2,2%
Директив	12	6	6,6%	3,3%
Експресив	29	5	15,8%	2,7%
Декларатив	7	-	3,8%	-
Квеситив	12	-	6,6%	-

Отже, аналіз вищевикладених фактів засвідчив, що іронія у політичному дискурсі є оберненим відношенням, у якому за зовні позитивною формою оцінки криється викривально-заперечний зміст. Створенню іронічного ефекту в обох досліджуваних дискурсах найбільше сприяє використання асертивів, проте їх прагматичні цілі різняться: англословні асертивні висловлювання спрямовані на створення провокуючих лозунгів стосовно політичних опонентів з метою виставити їх у невідгданому положенні, тоді як україномовні критикують державний лад шляхом правдивої констатації невтішних фактів. Для англословних експресивів характерне використання слів подяки та похвали, коли йдеться про прямо протилежний намір. На відміну від такої стратегії україномовні експресиви обмежуються подачею оцінки факту, особи чи явища. Функціонування директивів та комісивів в обох дискурсах є майже тотожним. Єдиною відмінністю визначено дещо пом'якшену, поблажливішу форму іронічного висловлювання, що притаманна англословному дискурсу. Декларативи та квеситиви виявлені лише в англословному дискурсі. Метою їх використання є критичне висвітлення нерозважливості, самовпевненості, всюдозволеності державних діячів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вежбицка А. Речевые акты // Новое в зарубежной лингвистике. Вып. 16 / А. Вежбицка. – М. : Прогресс, 1985. – С. 255-276.
2. Дейк Т. А. Вопросы прагматики текста // Новое в зарубежной лингвистике: Вып. 8. Лингвистика текста / Т. А. Дейк. – М. : Прогресс, 1978. – С. 319-336.
3. Вендлер З. Иллюкутивное самоубийство // Новое в зарубежной лингвистике: Вып. 16. Лингвистическая прагматика / З. Вендлер. – М. : Прогресс, 1985. – С. 25-47.
4. Походня С. И. Языковые виды и средства реализации иронии / С. И. Походня. – К. : Наукова думка, 1989. – 123 с.
5. Сёрль Дж. Р. Классификация иллюкутивных актов // Новое в зарубежной лингвистике / Дж. Р. Сёрль. – М., 1986. – №17. – С. 170-195.
6. Ільків А. Найяскравіші політичні цитати 2012 року [Електронний ресурс] / Андрій Ільків. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://styknews.info/novyny/polityka/2013/01/06/naiaskravishi-politychni-tsytaty-2012-roku>.
7. Притула О. Ющенко закликав «досвідчених прохачів» еднатися [Електронний ресурс] / О. Притула // Українська правда. – 2009. – Режим доступу до ресурсу: <http://ukr.pravda.com.ua/ukr/news/2009/03/9/3789764/?attempt=1>.
8. Kurtzman D. Famous Political Quotes. Classic One-Liners and Funny Quotes About Politics [Електронний ресурс] / Daniel Kurtzman. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://politicalhumor.about.com/od/funnyquotes/a/Famous-Political-Quotes>.

9. Kurtzman D. Late-Night Political Jokes [Електронний ресурс] / Daniel Kurtzman. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://politicalhumor.about.com/library/bldailyfeed3.html>.
10. Rosenberg J. Ronald Reagan Quotes [Електронний ресурс] / Jennifer Rosenberg. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://history1900s.about.com/od/ronaldreagan/a/Reagan-Quotes.html>.
11. Stewart J. Political Irony. Humor and Hypocrisy from the World of Politics [Електронний ресурс] / Jon Stewart. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.politicalirony.com/2015/02/14/quotes-from-jon-stewart/>

Резюме. В статті розглядається функціонування іронічних речевих актів в англоязычному і українському політичних дискурсах, проведено їх сопоставительний аналіз, охарактеризовано особливості сучасних англоязычного і українського політичних дискурсів.

Ключевые слова: іронія, політичний дискурс, іронічний речевий акт.

The summary. The article deals with the ironic speech act functioning in the English and Ukrainian political discourses, their comparative analysis is made, the peculiarities of the modern English and Ukrainian political discourses are defined.

Key words: irony, political discourse, ironic speech act.

Одержано редакцією 17.11.2015 р.

УДК 159:811.111'25

Е. Е. ІВАШКЕВИЧ

ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ (НА ПРИКЛАДІ ПЕРЕКЛАДУ О.ЛОГВИНЕНКОМ РОМАНУ Дж.Д.СЕЛІНДЖЕРА «НАД ПРІРВОЮ У ЖИТІ»)

Резюме. В статті описано особливості художнього перекладу як виду мовленнєвого посередництва, який повною мірою орієнтований на іншомовний оригінал. Зазначено, що в науковій літературі переклад розглядається як іншомовна форма існування повідомлення, яка зберігається в оригіналі та дискурсивно змінюється в тексті перекладу. Проаналізовано особливості відтворення перекладачем Олексою Логвиненком розмовної та побутової лексики роману Джерома Девіда Селінджера «Над прірвою у житті» із використанням стратегії «знаходження функціонального аналога». Дана стратегія передбачає використання перекладачем розмовного варіанту лексеми, або її перекладу як сленгу, вульгаризму, жаргонізму, лайливого слова, просторіччя, аргі тощо.

Ключові слова: художній переклад, стратегія «знаходження функціонального аналога», розмовний варіант лексеми, сленг, вульгаризм, жаргонізм, лайливі слова, просторіччя, аргі.

Переклад – це вид мовленнєвого посередництва, який повною мірою орієнтований на іншомовний оригінал. В науковій літературі переклад розглядається як іншомовна форма існування повідомлення, яка зберігається в оригіналі та дискурсивно змінюється в тексті перекладу.

В перекладацькій діяльності встановлюються певні відносини між двома текстами, написаними різними мовами (текстом оригіналу і текстом перекладу). Порівнюючи такі тексти, зрозумілим стає внутрішній механізм перекладу, який дозволяє виявляти еквівалентні текстові одиниці, а також наголошувати на змінах у формі та змісті, які відбуваються за умов зміни одиниць оригіналу еквівалентними ним одиницями тексту перекладу.

Проаналізуємо особливості відтворення перекладачем Олексою Логвиненком (переклад зроблений на українську мову) розмовної та побутової лексики роману Джерома Девіда Селінджера «Над прірвою у житті» із використанням стратегії «знаходження функціонального аналога», що й є *метою* нашої публікації. Дана стратегія передбачає використання перекладачем розмовного варіанту лексеми, або її перекладу як сленгу, вульгаризму, жаргонізму, лайливого слова, просторіччя, аргі тощо.

Як *розмовний вираз* перекладає Олекса Логвиненко «**all that David Copperfield kind of crap**» [2, 1] – «**всю оту муру в душі Девіда Копперфілда**» [1, 1]. Насправді «kind of crap» перекладається «якоюсь мірою», «нібито», «на зразок», «неначе», «майже що», «декілька», «наполовину». Як просторіччя дана словосполучення має переклад «типу». Як розмовний вираз – переклад «різновид будь-чого», «свого роду», «в загальному», «типу я», «ніби як», «якось», «можна сказати», «декілька», «почасти ніби» [3]. В тексті зустрічаються й інші речення зі словом «crap», яке вживається Дж.Д.Селінджером та О.Логвиненком як розмовне:

- «I spilled some crap all over my gray flannel» [2, 11] – «**Бо я облив свою сіру якоюсь гидотою**» [1, 16].
- «It was all a lot of crap, naturally» [2, 16] – «**Звісно, то все брехня**» [1, 23].
- «But I certainly wouldn't have minded shooting the crap with old Phoebe for a while» [2, 29] – «**Але ж так кортіло хоч трохи побазікати з каналією Фібі!**» [1, 40].

В реченні «...and full of lather and hairs and crap» [2, 12] – «...у щетині й чортзна ще в чому» [1, 17] «crap» є сленгом, адже має значення «дрянь», «некорисна річ», «лайно» [3].

Вираз «my whole goddam autobiography or anything» [2, 1] перекладається «**свою трикляту біографію**» [1, 1]. Слово «goddam» є розмовним та означає «будь я проклятий», «чортячий», «чортів» [3], тоді

МИХАЛЬЧУК Н. О., ІВАШКЕВИЧ Е. З. CROSSCULTURAL COMMUNICATION AS A WAY TO DEVELOP INTERCULTURAL COMPETENCE	3
МОРОЗ Л. В., ПАШКО І. О. ЕЛІПТИЧНІ КОНСТРУКЦІЇ У НІМЕЦЬКІЙ ВІЙСЬКОВІЙ ДОКУМЕНТАЦІЇ	8
МОРОЗ Л. В., СКІБЧИК А. В. ДО ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ТА НІМЕЦЬКИХ ТЕРМІНОЕЛЕМЕНТІВ-ЛАТИНІЗМІВ: ЗІСТАВНИЙ АНАЛІЗ	11
РОМАНЮК С. К. РЕКЛАМА ЯК МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ОБ'ЄКТ А АНАЛІЗУ	15
БІГУНОВА С. А., ВАСИЛЬЧУК Н. В. ПОНЯТТЯ ПОЛІТИЧНОЇ КОРЕКТНОСТІ ТА ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ДАНОГО ЯВИЩА	18
БІГУНОВА С. А., КРАЄВСЬКИЙ П. І. КОНФЛІКТ ЯК СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНЕ ЯВИЩЕ	20
БІГУНОВА С. А., ГЕРАСИМЧУК В. С. ENGLISH COOKING RECIPE AS A SPECIAL KIND OF TEXT	23
БІГУНОВА С. А., КОРЗІЄНКО Н. В. ЕТИМОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТОПОНІМІВ В АМЕРИКАНСЬКОМУ ВАРІАНТІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	25
БІГУНОВА С. А., ГРЕБЕНЮК Ю. К. ЕКСПЛІКАЦІЯ ТЕОРІЇ КОНЦЕПТІВ У НАУКОВОМУ РОЗВИТКУ	27
ВЕРЬОВКІНА О. Є., ГОНТАР В. Є. ЗІСТАВНИЙ АНАЛІЗ ІРОНІЧНИХ ВИСЛОВЛЮВАНЬ АНГЛОМОВНОГО ТА УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІТИЧНИХ ДИСКУРСІВ	29
ІВАШКЕВИЧ Е. Е. ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ (НА ПРИКЛАДІ ПЕРЕКЛАДУ О.ЛОГВИНЕНКОМ РОМАНУ Дж.Д.СЕЛІНДЖЕРА «НАД ПРІРВОЮ У ЖИТІ»)	34
КУШНІР Н. В. ЛІНГВО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ГЕНДЕРНО-СПРЯМОВАНОГО АНГЛОМОВНОГО РЕКЛАМНОГО ДИСКУРСУ	45
ЯСНОГУРСЬКА Л. М. ПРОЦЕС СЕМАНТИЗАЦІЇ КОМПОЗИТИВ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ: СУЧАСНИЙ АСПЕКТ	47
ЯСНОГУРСЬКА Л. М. СУЧАСНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОМПОЗИТОЛОГІЇ В ДИСКУРСІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	51
ЯСНОГУРСЬКА Л. М., ОПАНАСЮК І. О. ОСОБЛИВОСТІ ГЕНДЕРНО-МАРКОВАНОЇ ЛЕКСИКИ В ОЦІННИХ МАСКУЛІННИХ НОМІНАЦІЯХ (НА МАТЕРІАЛІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ)	56
ЯСНОГУРСЬКА Л. М., КУЦМУС О. В. ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ОЗНАЧЕНЬ У ТЕКСТАХ НІМЕЦЬКОЇ ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ	61
МОРОЗ Л. В., КРАЛЯ І. В. ДОСЛІДЖЕННЯ ДИСКУРСИВНИХ СТРАТЕГІЙ ПОМ'ЯКШЕННЯ ТА ДИСКРЕДИТАЦІЇ ЕВФЕМІЗМІВ	64
АНТЮХОВА Н. І., ЯЦЮРИК А. О. ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ ЗАСАДИ ФАСИЛІТАТИВНОГО СТАНОВЛЕННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ	66
БЕЗКОРОВАЙНА О. В. ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК МЕТОД РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ШКОЛЯРА НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	72
МОРОЗ Л. В., ПАШКО І. О. ПРО РОЗРОБКУ НОВІТНІХ МЕТОДІВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ	75
ДУБРОВА А. С. ПРИНЦИПИ ІНТЕГРАЦІЇ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНІЙ МОВІ У ВНЗ	78
ГРОНЬ Л. В., ГУЗЬ С. М. КОМПЛЕКС ВПРАВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНИХ УМІНЬ АУДІЮВАННЯ ТА ЧИТАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ	81
КОЗИЦЬКА О. А., ЮХИМЕЦЬ Т. В. СИТУАТИВНІ ВПРАВИ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	84
ДАНІЛОВА Н. Р. РОЛЬ ВИКЛАДАЧА У СИСТЕМІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ВНЗ	86
ДЕНИСЮК Л. В. ЗАСТОСУВАННЯ КЕЙС-МЕТОДУ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ВНЗ	88
ДУБРОВА А. С. ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ЗАОЧНИКІВ ВИЩИХ МОВНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ	90
КОВАЛЮК В. В. ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	93
ПАВЕЛКІВ К. М. ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДЛЯ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ВИЩІЙ ШКОЛІ	94
БАТАЛІЯ Л. О. ІННОВАЦІЙНЕ НАВЧАННЯ В АЛЬТЕРНАТИВНИХ ШКОЛАХ КРАЇН ЗАХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКОГО СВІТУ	98
КОЧУБЕЙ О. С. ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ СТРУКТУРНИХ КОМПОНЕНТІВ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФІЛОЛОГА	101
ТРОФІМЧУК В. М. ПРИНЦИП ОБОВ'ЯЗКОВОГО ВИКОРИСТАННЯ І РАЦІОНАЛЬНОГО СПІВВІДНОШЕННЯ АЛГОРИТМІЧНИХ, НАПІВЕВРИСТИЧНИХ ТА ЕВРИСТИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ДІЙ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМУНІКАЦІЇ	105
ВАСИЛЬКЕВИЧ С. С. СЛОВОТВОРЕННЯ ЯК ЗАСІБ ОФОРМЛЕННЯ НОВИХ СЕМАНТИЧНИХ ПОЛІВ ЛЕКСИКИ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	107
МОРОЗ Л. В., БАТИН А. В., КОРОЛЬ О. Ю. НІМЕЦЬКИЙ РОМАНТИЗМ: СОЦІАЛЬНО-ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ТА МЕТОДИЧНІ СТРАТЕГІЇ ВИВЧЕННЯ	110
ТРОФІМЧУК В. М. ТИПОЛОГІЯ РОЗВИТКУ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ	113

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ
ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ
ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Заснований в 2009 році

Рівне – 2015

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Заснований у 2009 р.

Відповідальний редактор збірника: Петрівський Я.Б.
Відповідальний за підготовку збірника до видання: Мороз Л.В.
Технічний редактор: Ковалюк В.В.
Комп'ютерна верстка : Ковалюк В.В., Краля І.В., Ясногурська Л.М.

Підписано до друку 26.11.2015 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 24,02. Обл. вид. арк. 17,39. Наклад 100.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет.

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

А – 43 Актуальні проблеми філології та методики викладання гуманітарних дисциплін: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. — Рівне: РДГУ, 2015. — 120 с.

ISBN 966 — 7281 — 09 — 03.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем викладання іноземної мови, філології, теоретико-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, працівників навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 81'243
ББК 81.2